**אע"פ** שלא עיבדן לשמן. פי' הקונטרס דהזמנה לאו מילתא היא ולא מיקפא לן בה וקשה לר"ת דקיימא לן בהזמנה הלכה כרבא ובעיבוד לשמה קיימא לן כרשב"ג דלמטה עמו הלכך הניזקין (גיטין דף נ"ב:) דהוה להו לקמיה דר' [1] ימי ממר ליה ספר תורה שכתבתיו גוילין לא נעבדו לשמן ממר ליה [2] נימחן מתה להפסיד ס"ת ומין (ומי) מתה נימחן להפסיד ס"ת ומין לחלק בין עור של תפילין לגויל של ס"ת דהא ס"ן של תפילין הלכה למשה מסיני ומפרש ר"ת דרבא דאמר הזמנה לאו מילתא היא סבר כרשב"ג דבעי עיבוד לשמה משום דלא סגי בהזמנה וקשה דלא"כ מאי ס"ת דלא בעי עיבוד לשמה ונראה לר"ת דהתם משום דמיחלפי בתכריכי המת מותרין לכתוב בהן תפילין אסור להניח בו תפילין אסור להניח בו מעות אימא עשאו והניח בו תפילין אסור להניח בו מעות כדרב חסדא ת"ש [3] אמר לאומן עשה לי תיק של ספר או נרתיק של תפילין עד שלא נשתמש בהן קודש מותר להשתמש בהן חול נשתמש בהן קודש אסור להשתמש בהן חול תנאי היא [4] דתניא ציפן זהב או שטלה עליהן עור של בהמה טמאה [5] פסולות עור בהמה טהורה כשירות [6] אע"פ שלא עיבדן לשמן ר"ש ב"ג אומר אף עור בהמה טהורה פסולות עד שיעבדו לשמן א"ל רבינא לרבא מי איכא דוכתא דרמו ביה מת וארגי בגד למת א"ל אין כגון שכבי דהרפניא דרש מרימר הלכתא כוותי' דאביי ורבנן אמרי הלכתא כוותי' דרבא והלכתא כוותיה דרבא ת"ר [7] הרוגי מלכות נכסיהן למלך [8] הרוגי ב"ד נכסיהן ליורשין ר' יהודה אומר אף הרוגי מלכות נכסיהן ליורשין אמרו ליה לרבי יהודה והלא כבר נאמר [1] הנה בכרם נבות אשר יזרע שם לרשתו אמר להן בן אחי אביו היה וראוי ליורשו היה והלא הרבה בנים היו לו אמר להן אותו ואת בניו הרג שנא' [2] אם לא את דמי נבות ואת דמי בניו ראיתי ורבנן ההוא בנים הראוין לצאת ממנו בשלמא למאן דאמר נכסיהן למלך היינו דכתיב [3] ברך נבות אלהים ומלך אלא למאן דאמר נכסיהן ליורשין למה לי ומלך ולטעמיך אלהים למה לי אלא לאפושי ריתחא ה"נ לאפושי ריתחא בשלמא למאן דאמר נכסיהן למלך היינו דכתיב [4] וינס יואב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבח וכתיב [5] ויאמר לא (אצא) כי פה אמות אלא למאן דאמר נכסיהן ליורשין מאי נפקא ליה מינה לחיי שעה [5] וישב בניהו את המלך דבר לאמר כה דיבר יואב וכה ענני אמר ליה זיל אימא ליה תרתי לא תעביד בהאי גברא אי קטלית ליה קבול לטותיה דלטייה אבוך ואי לא שבקיה דליקו בלטותיה דלטייה אבוך [6] ויאמר לו המלך עשה כאשר דבר ופגע בו וקברתו אמר רב יהודה אמר רב כל קלות שקילל דוד את אבשלום ונתקיימו בזרעו של דוד [7] אל יכרת מבית יואב זב ומצורע ומחזיק בפלך ונופל בחרב וחסר לחם זב מרחבעם דכתיב [8] והמלך רחבעם התאמץ לעלות במרכבה לנוס ירושלים וכתיב [9] וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא מצורע מעוזיהו דכתיב [10] ובחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעל בה' אלהיו ויבא אל היכל ה' להקטיר על מזבח הקטרת וכתיב [11] והצרעת זרחה במצחו מחזיק בפלך מאסא דכתיב [12] רק לעת זקנתו חלה את רגליו ואמר רב יהודה אמר רב שאחזו [7] פודגרא א"ל מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן היכי דמי א"ל [6] כמחט בבשר החי מנא ידע אי בעית אימא מיחש הוה חייש ביה ואיבעית אימא מרביה הוה גמיר לה ואיבעית אימא [13] סוד ה' ליראיו וברית להודיעם נופל בחרב מיאשיהו דכתיב [14] ויורו [9] (המורים) למלך יאשיהו [7] ואמר רב יהודה אמר רב שעשו כל גופו ככברה וחסר לחם מיכניה דכתיב [15] וארוחתו ארוחת תמיד נתנה לו אמר רב יהודה אמר רב היינו דאמרי אינשי תהא

שיטתא קיימי והילכתא כהני מתנייתא כולהו דקאי כוותיה וכתירוצא דתרצינהו ומתמהי' ומי איכא דוכתא דבתר דשכיב שכבא ארגו ליה בגד לתכריכין דבעי כי הא בעי האורג בגד למת וא"ל רבא לרבינא אין שככי דהרפניא כלומר בהרפניא מלינין המת ותכריכין [9] כלין ביום ובלילה אורגין לו בגד ומשלימין: **ת"ר** הרוגי מלכות נכסיהן למלכות הרוגי ב"ד נכסיהן ליורשין [ר"א אף הרוגי מלכות נכסיהן ליורשין] ואקשינן לר' יהודה והכתיב הנה בכרם נבות אשר ירד שם לרשתו ופריק ר' יהודה אומר אחאב את נבות ואת בניו הרג שנא' אם לא את דמי נבות ואת דמי בניו ראיתי אמש נאום ה' ושלמתי

לך בחלקה הזאת וגו' ואחאב דודו הוא כי אחי אביו היה ולו משפט הירושה ומדין ירושה בא לו ולא מדין מלכות וסוגיין כרבנן: **אמר** רב יהודה אמר רב כל קלות שקילל דוד את יואב נתקיימו בזרעו של דוד בשעה שבא שלמה להרוג את יואב א"ל תרתי לא תעביד בההוא גברא אי שבקיה בלטוותא דלטייה אבוך להההוא גברא או קביל לטוותא אי בעית למיקטליה וקיבלן דנתקיימו בזרע דוד שנאמר אל יכרת מבית יואב זב ומצורע וגו' זב זה רחבעם כדי' וזה מפורש בתלמוד א"י בקדושין פ' [האשה נקנית] אמר הכי תמן תנינן האב זוכה לבן בה' דברים בנוי בכח בעושר בחכמה ובשנים בנוי שנאמר והדרך על בניהם. בכח שנאמר גבור בארץ יהיה זרעו. בעושר שנאמר לא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם. בחכמה שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם וגו'. בשנים שנאמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם. וכשם שזוכה לו בה' דברים כך מחייבו בה' דברים שנאמר יחולו על ראש יואב זב ומצורע ומחזיק בפלך ונופל בחרב וחסר לחם. זב תשיש. מצורע עזיב. מחזיק בפלך בורי. נופל בחרב קצר ימים וחסר לחם מסכן דאתא שלמה מקטיל ליואב א"ל יואב אבוך גזר עלי ה' גזרות קבלן ואנא מיקטיל וקבלן וכולן איקיימן בדבית דוד זב ורחבעם שנאמר והמלך רחבעם התאמץ לעלות למרכבה מאן דאמר זב ומאן דאמר איסטניס מצורע זה עוזיהו שנאמר ויהי עוזיהו המלך מצורע עד יום מותו ומחזיק בפלך זה יואב שנאמר ואת יואב עשו שפטים ותני ר' ישמעאל מלמד שהעמידו עליו בריונים קשים שלא הכירו אשה מימיהם והיו מענין בו כאשה הה"ד וענה גאון ישראל בפניו ועינה גאון ישראל. ונופל בחרב זה יאשיהו שנאמר ויורו המורים למלך יאשיהו אמר ר' יוחנן שעשאוהו ככברה. תני ר' ישמעאל שלש מאות חצים השליכו

ט) עי' ערוך ערך שכב ג'.

## עין משפט נר מצוה

**נח** א מיי' שם הל' כב כג וסמג שם עוש"ע שם סי':
**נט** ב מיי' פ"ג מהלכות תפילין הלכה טו סמג עשין כה טור או"ח סו"מ סימן לב קעיף מח:
**ס** ג מיי' שם טור או"ח שם קעיף לז:
**סא** ד מיי' פ"ל מהלכות מהלכות הלכה ט' ופ"ד מהלכות מלכים הלכה ט:
**סב** ה מיי' פ"ל מהלכו' מלך הלכה ט:

## מוסף רש"י

**ציפן זהב.** לתפילין, פסולות הכתיב, דמיק של עור נעיץ, לתפילו קשיהן אינן נלנז לזוזות נמיץ כלאמרינן בהקומץ (מנחות מב:). **או שטלה עליהן.** לשון טלא, כלומר עשה חיפוי כיס שלהן בעור בהמה טמאה (גיטין מה:) שעשה כתיס של עור בהמה טמאה, פסולות. כלאמרינן בפרק שמונה קרצים (שבת קח.) למען תהיה תורת ה' בפיך, מן המיוחד בפיך (מנחות מב:). **פודגרא.** שם מולי הוא שמוזכר בירושלמי וקולן לו פודגרא (סוטה י:).

## רבינו חננאל

מחיל לפיכך תני יעשה דימוס או זילוף ת"ש היו אביו ואמו מזדקין בו כלים מצוה על אחרים להצילם קשיא לאביי דכיון דאחרים מצילין אותן לא נאסרו ש"מ הזמנה לאו מילתא היא ודחי התם לאו הזמנה היא משום מרדותיה היא דזריק ולא גמר לאומניה זריק להו אפי' נגעו במטה לישתרו אמאי קתני רשב"ג אומר בד"א בשלא נגעו במטה אבל נגעו במטה אסורין תרגמה עולא במטה הנקברת ומשום דמיחלפא בתכריכי המת ת"ש כיס שעשאו להניח בו תפילין אסור להניח בו מעות ואם עשאו והניח בו תפילין מותר להניח בו מעות ופריק תנאי היא דתניא ציפה לתפילין זהב או שחלה עליהן עור בהמה טמאה פסולין עור בהמה טהורה כשרין ואף על פי שלא עבדן לשמן [רשב"ג אומר כו' עד שיעבדן לשמן] אביי כתנא קמא ורבא כרשב"ג וקיימא לן דהלכתא כרבא דאמר הזמנה לאו מלתא היא אלא בעי הזמנה ועשייה כרב חסדא דתרוייהו סבירא להו דהדדי וכחדא

## תורה אור השלם

1. קוּם רֵד לִקְרַאת אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן הִנֵּה בְּכַרְם נָבוֹת אֲשֶׁר יָרַד שָׁם לְרָשְׁתּוֹ׃
מלכים א כא יח
2. אִם לֹא אֶת דְּמֵי נְבוֹת וְאֶת דְּמֵי בָנָיו רָאִיתִי אֶמֶשׁ נְאֻם יְיָ וְשִׁלַּמְתִּי לְךָ בַּחֶלְקָה הַזֹּאת נְאֻם יְיָ וְעַתָּה שָׂא הַשְׁלִכֵהוּ בְּחֶלְקַת כִּדְבַר יְיָ׃
מלכים ב ט כו
3. וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל וַיֵּשְׁבוּ נֶגְדּוֹ וַיְעִדֻהוּ אַנְשֵׁי הַבְּלִיַּעַל אֶת נָבוֹת נֶגֶד הָעָם לֵאמֹר בֵּרַךְ נָבוֹת אֱלֹהִים וְמֶלֶךְ וַיֹּצִאֻהוּ מִחוּץ לָעִיר וַיִּסְקְלֻהוּ בָאֲבָנִים וַיָּמֹת׃
מלכים א כא יג
4. וְהַשֹּׁמְעָה בָּאָה עַד יוֹאָב כִּי יוֹאָב נָטָה אַחֲרֵי אֲדֹנִיָּה וְאַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם לֹא נָטָה וַיָּנָס יוֹאָב אֶל אֹהֶל יְיָ וַיַּחֲזֵק בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ׃
מלכים א ב כח
5. וַיָּבֹא בְנָיָהוּ אֶל אֹהֶל יְיָ וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ צֵא וַיֹּאמֶר לֹא כִי פֹּה אָמוּת וַיָּשֶׁב בְּנָיָהוּ אֶת הַמֶּלֶךְ דָּבָר לֵאמֹר כֹּה דִבֶּר יוֹאָב וְכֹה עָנָנִי׃
מלכים א ב ל
6. וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ עֲשֵׂה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר וּפְגַע בּוֹ וּקְבַרְתּוֹ וְהָסִרֹתָ דְּמֵי חִנָּם אֲשֶׁר שָׁפַךְ יוֹאָב מֵעָלָי וּמֵעַל בֵּית אָבִי׃
מלכים א ב לא
7. יֶחֱלוּ עַל רֹאשׁ יוֹאָב וְאֶל כָּל בֵּית אָבִיו וְאַל יִכָּרֵת מִבֵּית יוֹאָב זָב וּמְצֹרָע וּמַחֲזִיק בַּפֶּלֶךְ וְנֹפֵל בֶּחָרֶב וְח�סֵר לָחֶם׃
שמואל ב ג כט
8. וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ רַחַבְעָם אֶת אֲדֹרָם אֲשֶׁר עַל הַמַּס וַיִּרְגְּמוּ כָל יִשְׂרָאֵל בּוֹ אֶבֶן וַיָּמֹת וְהַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם הִתְאַמֵּץ לַעֲלוֹת בַּמֶּרְכָּבָה לָנוּס יְרוּשָׁלָ‍ִם׃
מלכים א יב יח
9. וְכָל הַמֶּרְכָּב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הַזָּב יִטְמָא׃
ויקרא טו ט
10. וּכְחָזְקָתוֹ גָּבְהָ לִבּוֹ עַד לְהַשְׁחִית וַיִּמְעֹל בַּייָ אֱלֹהָיו וַיָּבֹא אֶל הֵיכַל יְיָ לְהַקְטִיר עַל מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת׃
דברי הימים ב כו טז
11. וַיִּזְעַף עֻזִּיָּהוּ וּבְיָדוֹ מַקְטֶרֶת לְהַקְטִיר וּבְזַעְפּוֹ עִם הַכֹּהֲנִים וְהַצָּרַעַת זָרְחָה בְמִצְחוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים בְּבֵית יְיָ מֵעַל
12. וַיְהִי כָּל דִּבְרֵי אָסָא וְכָל גְּבוּרָתוֹ וְכָל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנָה הֲלֹא
13. סוֹד יְיָ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם׃
תהלים כה יד
14. וְיֹרוּ הַיָּרִים לַמֶּלֶךְ יֵאשִׁיָּהוּ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָעֲבָדָיו הַעֲבִירוּנִי כִּי הֻחֲלֵיתִי מְאֹד׃
דברי הימים ב לה כג
15. וַאֲרֻחָתוֹ אֲרֻחַת תָּמִיד נְתֻנָה לוֹ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ כֹּל יְמֵי חַיָּיו׃
מלכים ב כה ל

## מסורת הש"ס

ו) [תוספ' מגילה פ"ג ע"ס], ג) מנחות מב: גיטין מה:, ג) [תוספתא פ"ד ע"ס הפלוגתא מהופכן], ד) סוטה י., ה) [ברכות יח: שבת יג: קנב:], ו) [ל"ל היוחסין], ז) [מו"ק כח: תענית כב: ע"ס], ח) ל"ל מויל מרודך, ט) נגמ' שם גיטין כ: מגילה, י) נגמ' שם גיטין מתוך שמתה, כ) [וע"ע תוס' גיטין מה: ד"ה עד שיעבדן ותוס' מנחות מב: ד"ה עד].

**מהא לוטא ולא נטה.** נוח לך להיות מן המקוללים ולא מן המקללים לפי שסוף קללת חנם לשוב אל המקלל: **היה לו.** למאנר להניל את עצמו בחמד מאיבריו של עצמו ולא יהרגוהו דהכי אמרינן [בבא קורא ומוהא] (נקמן דף עד.) רוצף אחר מאיבריו והרגוהו זה להניל את עצמו בחמד מאיבריו של רוצף ולא עשה כן אלא חזר בהרגוהו והרגוהו בחמד עליו: **אמרו ליה לא יכיל ליה.** מאנר לכוון בחמד מעצמו מאיבריו: **אמר להו.** יואב בעצמו בדופן חמישית בנגד לבו אמרו: **אמר ליה ניזיל נהאנר.** דינו של מאנר פטור אתה עליו: **אלין ורקין דרא.** אלו הן בני יפת תואר הנשים.

**מאי טעמא קטלתיה לעמשא.** ומה תאמר היאך נתחייב יואב בחמי דקטליה לעמשא הא בעי אתלתה ואפילו למ"ד אבר אינו צריך אתלתה הכא לא היה אבר בדבר זה שהיה מוסבו מורד במלכות וה"ל שוגג וי"ל אלא נתחייב אלא משום הוא גופיה להוה מורד במלכות:

הדרן עלך נגמר הדין

**תהא לוטא ולא תהא לאטה אתיוה ליואב דייניה אמר ליה מאי טעמא קטלתיה לאבנר אמר** (ו) **ליה גואל הדם דעשאל הואי עשאל רודף הוה אמר ליה היה לו להצילו באחד מאבריו** א] **אמר ליה לא יכיל ליה א"ל השתא בדופן חמישית כיון ליה דכתיב** [1]**ויכהו אבנר באחרי החנית אל החומש וא"ר יוחנן בדופן חמישית במקום שמרה וכבר תלויין בו באחד מאיבריו לא יכיל ליה אמר ליה ניזיל אבנר מאי טעמא קטלתיה לעמשא אמר** (ז) **ליה עמשא מורד במלכות הוה דכתיב** [2]**ויאמר המלך לעמשא הזעק לי את איש יהודה שלשת ימים וגו' וילך עמשא להזעיק את יהודה ויוחר וגו' אמר ליה עמשא אכין ורקין דרש אשכחינהו דפתיח להו במסכתא אמר כתיב** [3]**כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצונו יומת יכול אפילו לדברי תורה** [4]**תלמוד לומר** [3]**רק חזק ואמץ אלא ההוא גברא מורד במלכות הוה דכתיב** [4]**והשמועה באה עד יואב כי יואב נטה אחרי אדניה ואחרי אבשלום לא נטה אחרי עדניה ואחרי אבשלום לא נטה מאי טעמא אמר רב יהודה שביקש לנטות ולא נטה ומאי טעמא לא נטה אמר רבי אלעזר עדיין ליחלוחית של דוד קיימת רבי יוסי ברבי חנינא אמר עדיין איצטגניני של דוד קיימין** [6]**דאמר רב יהודה אמר רב ארבע מאות ילדים היו לו לדוד כולן בני יפת תואר היו ומגדלי בלורית היו ומהלכין בראשי הגייסות היו והן הן בעלי אגרופין של דוד ופליגא דרבי אבא בר כהנא דאמר רבי אבא בר כהנא אילמלא דוד לא עשה יואב מלחמה ואילמלא יואב לא עסק דוד בתורה דכתיב** [5]**ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו ויואב בן צרויה על הצבא מה טעם דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו משום דיואב על הצבא ומה טעם יואב על הצבא משום דדוד עושה משפט וצדקה לכל עמו** [6]**ויצא יואב מעם דוד וישלח מלאכים אחרי אבנר וישיבו אותו מבור הסירה מאי בור הסירה אמר רבי אבא בר כהנא בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג** [7]**ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי אמר רבי יוחנן שדנו דין סנהדרי א"ל מ"ט קטלתיה לעשאל עשאל רודף היה היה לך להצילו באחד מאיבריו לא יכילי היה השתא בדופן חמישית כוונא ליה באחד מאיבריו לא יכלת ליה לדבר אתו בשלי אמר רב יהודה אמר רב על עיסקי** [5]**שלו** [7]**ויכהו שם אל החומש אמר רבי יוחנן בדופן חמישית מקום שמרה וכבד תלויין בו** [8]**והשיב ה' את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים ממנו שהיו דורשין אכין ורקין והוא לא דרש צדיקים שהן בפה ולא עשו והוא באיגרת עשה** [9]**ועמשא לא נשמר בחרב אשר ביד יואב אמר רב שלא חשדו** [10]**ויקבר בביתו במדבר אטו ביתו מדבר הוא אמר רב יהודה אמר רב כמדבר מה מדבר מופקר לכל אף ביתו של יואב מופקר לכל דבר אחר כמדבר מה מדבר מנוקה מגזל ועריות אף ביתו של יואב מנוקה מגזל ועריות** [11]**ויואב יחיה את שאר העיר אמר רב יהודה אפילו** ג]**מוניני וצחנתא טעים פרים להו:**

## הדרן עלך נגמר הדין

**מאי מעמא דעשאל הוה מוקמי ליה אכולי האי ואמאי קטלתיה לעמשא. משום דעשאל הוה מוקמי ליה אכולי האי. דכתיב** [ב שמואל ב ב כג] **וישמע אבנר כי מת עשאל בחברון וירפו ידיו וכל העם אשר אתו ויבאו וילחמו בגבעון ויהי אבנר ואנשי ישראל נגפים לפני עבדי דוד ויהי דוד ויואב שולחים את כל העם ויכו בעבדי דוד עשרים איש ושלשה מלבד עשאל ועשאל רדף אחרי אבנר ולא סר מאחרי אבנר ימין ושמאל למען תשכיל בכל אשר תלך וקיימא לן אכין ורקין מיעוטין כ"מ שכ' אך (ואך) [ורק] למעט באו וכיון דכתב הכא רק למעט כי בדברי תורה אין שומעין לו אדרבה אתה הוא מורד במלכות שנאמר והשמועה באה אל יואב כי יואב נטה אחרי אדניה וגו' ונגמר הדין בכך. כתיב ואחרי אבשלום לא נטה מ"ש לא נטה אמר עדיין לחלוחית של דוד קיימת אסטגנינו דאמר רב ת' ילדים בני יפת תואר מגדלי בלוריית היו לו לדוד ומהלכין בראשי הגייסות והן הן אגרופין של בית דוד כלומר ומהן מתיירא יואב לנטות אחרי אבשלום ופליגא דר' אבא בר כהנא דאמר אלמלא דוד לא עשה [יואב] מלחמה ואלמלא יואב לא עסק דוד בתורה שנא' ויהי דוד עושה משפט וצדקה ויואב על הצבא ומה טעם יואב על הצבא משום דדוד עושה משפט וצדקה: וישיבו אותו מבור הסירה א"ר אבא בר כהנא בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג מפורש בתלמוד א"י בסוטה פ"א. שרצה שאול להשיב את דוד מפני שאמר בעת שלקח הצפחת והחנית היה יכול להורגני וכיון שלא הרגני צדיק הוא אין לרודפו וא"ל אבנר לא כי אלא הצפחת והחנית הנערים להתפייס לדוד נענש עליהן וזהו פי' בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג. אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי. על עסקי השלי. פי' שאלה שאלו בענין חליצה כדכתיב של נעלך מעל רגלך. אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים ממנו וגו' צדיקים ממנו שהן בפה ולא עשו שאמר להם שאול המלך להרוג הכהנים ולא קבלו ממנו. וכך הוא מפורש בתלמוד א"י בפרק חלק. ויאמר המלך לרצים הנצבים עליו סבו והמיתו כהני ה' וגו'. מי היו א"ר שמואל אבנר ועמשא היו אמרו לו כלום אית לך עלינן אלא הדין זונרא והדין כלינרין. פי' כלי זין ורסן הסוס בלשון יון כך שמן. אמרו ליה הא טריפין לך כלומר אין אנו חפצים לא במתנותיך ולא בעבודתיך ולא אבו עבדי המלך לשלוח את ידם לפגוע בכהני ה' ויואב באיגרת שכתב לו דוד על אוריה החתי קבל והרגו. טובים ממנו שדרשו אכין ורקין כדאמרן והוא לא דרש אלא קבל האיגרת ועשה. ויקבר בביתו במדבר. מלמד שהיה ביתו של יואב מנוקה מגזל ועריות. כמו המדבר שאין אדם מצוי לגזול ולא לעורוה: **הדרן עלך פרק נגמר הדין**

**סנ א** מיי' פ"ג מהלכות מלכים הלכה ט:

## תורה אור השלם

1. וַיִּמָּאֵן לָסוּר וַיַּכֵּהוּ אַבְנֵר בְּאַחֲרֵי הַחֲנִית אֶל הַחֹמֶשׁ וַתֵּצֵא הַחֲנִית מֵאַחֲרָיו וַיִּפֹּל שָׁם וַיָּמָת תַּחְתָּיו וְיֹדְיִ כָּל הַבָּא אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נָפַל שָׁם עֲשָׂהאֵל וַיָּמֹת וַיַּעֲמֹדוּ:
שמואל ב ב כג
2. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל עַמָּשָׂא הֲזֹעֵק לִי אֶת אִישׁ יְהוּדָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד: וַיֵּלֶךְ עַמָּשָׂא לְהַזְעִיק אֶת יְהוּדָה וַיּוֹחֶר מִן הַמּוֹעֵד אֲשֶׁר יְעָדוֹ:
שמואל ב כ ד-ה
3. כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יַמְרֶה אֶת פִּיךָ וְלֹא יִשְׁמַע אֶת דְּבָרֶיךָ לְכֹל אֲשֶׁר תְּצַוֶּנּוּ יוּמָת רַק חֲזַק וֶאֱמָץ:
יהושע א יח
4. וְהַשִּׁמְעָה בָּאָה עַד יוֹאָב כִּי יוֹאָב נָטָה אַחֲרֵי אֲדֹנִיָּה וְאַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם לֹא נָטָה וַיָּנָס יוֹאָב אֶל אֹהֶל יְיָ וַיַּחֲזֵק בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: מלכים א ב כח
5. וַיִּמְלֹךְ דָּוִד עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהִי דָּוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ: וְיוֹאָב בֶּן צְרוּיָה עַל הַצָּבָא וִיהוֹשָׁפָט בֶּן אֲחִילוּד מַזְכִּיר:
שמואל ב ח טו-טז
6. וַיֵּצֵא יוֹאָב מֵעִם דָּוִד וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אַחֲרֵי אַבְנֵר וַיְשִׁבוּ אֹתוֹ מִבּוֹר הַסִּרָה וְדָוִד לֹא יָדָע:
שמואל ב ג כו
7. וַיָּשָׁב אַבְנֵר חֶבְרוֹן וַיַּטֵּהוּ יוֹאָב אֶל תּוֹךְ הַשַּׁעַר לְדַבֵּר אִתּוֹ בַּשֶּׁלִי וַיַּכֵּהוּ שָׁם הַחֹמֶשׁ וַיָּמָת בְּדַם עֲשָׂהאֵל אָחִיו:
שמואל ב ג כז
8. וְהֹשִׁיב יְיָ אֶת דָּמוֹ עַל רֹאשׁוֹ אֲשֶׁר פָּגַע בִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים צַדִּקִים וְטוֹבִים מִמֶּנּוּ וַיַּהַרְגֵם בֶּחָרֶב וְאָבִי דָוִד לֹא יָדַע אֶת אַבְנֵר בֶּן נֵר שַׂר צְבָא יִשְׂרָאֵל וְאֶת עַמָּשָׂא בֶּן יֶתֶר שַׂר צְבָא יְהוּדָה: מלכים א ב לב
9. וְעַמָּשָׂא לֹא נִשְׁמַר בְּחֶרֶב אֲשֶׁר בְּיַד יוֹאָב וַיַּכֵּהוּ בָהּ אֶל הַחֹמֶשׁ וַיִּשְׁפֹּךְ מֵעָיו אַרְצָה וְלֹא שָׁנָה לוֹ וַיָּמָת וְיוֹאָב וַאֲבִישַׁי אָחִיו רָדַף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי:
שמואל ב כ י
10. וַיַּעַל בְּנָיָהוּ בֶן יְהוֹיָדָע וַיִּפְגַּע בּוֹ וַיְמִתֵהוּ וַיִּקָּבֵר בְּבֵיתוֹ בַּמִּדְבָּר:
מלכים א ב לד
11. וְיָבֵן הָעִיר מִסָּבִיב מִן הַמְּלוֹא וְעַד הַסָּבִיב וְיוֹאָב יְחַיֶּה אֶת שְׁאָר הָעִיר:
דברי הימים א יא ח

## רבינו חננאל (המשך)

הלכו להביא מים מן הבור ושכחום שם בבור. ובא דוד ומצאם בבור של מים ולקחם א"ל הצפחת והחנית הנה אמרת בבור נשארו כנף מעילו מה תאמר בו א"ל כנף מעילך בסירה הוערת כלומר נסבך בקוצים ונחתך ומצאו דוד ולקחו משם. וכיון שלא הניחו אבנר להתפייס לדוד נענש עליהן וזהו פי' בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג. אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי. על עסקי השלי. פי' שאלה שאלו בענין חליצה כדכתיב של נעלך מעל רגלך. אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים ממנו וגו' צדיקים ממנו שהן בפה ולא עשו שאמר להם שאול המלך להרוג הכהנים ולא קבלו ממנו. וכך הוא מפורש בתלמוד א"י בפרק חלק. ויאמר המלך לרצים הנצבים עליו סבו והמיתו כהני ה' וגו'. מי היו א"ר שמואל אבנר ועמשא היו אמרו לו כלום אית לך עלינן אלא הדין זונרא והדין כלינרין. פי' כלי זין ורסן הסוס בלשון יון כך שמן. אמרו ליה הא טריפין לך כלומר אין אנו חפצים לא במתנותיך ולא בעבודתיך ולא אבו עבדי המלך לשלוח את ידם לפגוע בכהני ה' ויואב באיגרת שכתב לו דוד על אוריה החתי קבל והרגו. טובים ממנו שדרשו אכין ורקין כדאמרן והוא לא דרש אלא קבל האיגרת ועשה. ויקבר בביתו במדבר. מלמד שהיה ביתו של יואב מנוקה מגזל ועריות. כמו המדבר שאין אדם מצוי לגזול ולא לעורוה: **הדרן עלך פרק נגמר הדין**

## גליון הש"ס

רש"י ד"ה בור וסירה וכו' וכשאמר להם דוד. הכי גירסת גירוסלמי פ"ק דסוטה:

## הגהות הב"ח

(ו) גמ' אמר להו גואל הדם וכו' אמר להו היה לו להצילו וכו' אמר להו המשך בדופן: (ז) שם אמר להו עמשא מורד: (ח) רש"י ד"ה מוניני דגיס קטנים. ג"כ וכן בע"ג ריש דף כט:

## הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אמרו ליה כל"ל:

## מוסף רש"י

**ילדים.** בחורים היו לדוד בחיילותיו ולא היו בניו (קדושין עו:). **בני יפת תואר.** נשים שלקחו מבני ישראל במלחמה, כדכתיב (דברים כא) והבאת אל תוך ביתך, ומתוך כך היו נוהגים כמשפטי העכו"ם (שם). **מספרי קומי ומגדלי בלוריית.** מלחוצי טרפס (שם). **משום דדוד עושה משפט וצדקה.** דוד גרס ליואב להיות מנליח על הצפת לפי שעשה משפט וצדקה, ויואב גרס לדוד לעשות משפט וצדקה לפי שהוא בן ויואב שוטר וכולה על ידו, ושוד מתוך שיואב עסק במלחמה לא היה דוד עלול בכן ולכן פחות לשפוט לכך (שמואל ב ח טו).

הדרן עלך נגמר הדין

## רבינו חננאל

במשיח ה' וחסר לחם זה יהוכיון שנאמר וארוחתו ארוחת תמיד ניתנה לו מאת המלך דבר יום ביומו: פודגרא. בלשון יון אלנקרם פודגרא. אתיוה ליואב ודיינוה א"ל [גואל הדם דעשאל הוי] מאי טעמא [דכתיב] וימת בדם עשהאל אחיו אמרו ייזיל אבנר. לעמשא בן יתר אמאי קטלתיה א"ל עמשא מורד במלכות הוה שנאמר ויוחר מן המועד אשר יעדו א"ל עמשא אכין ורקין מיעוטין דרש דאשכחינהו דפתחו במסכת אמר כתיב ביהושע כל איש אשר ימרה את פיך וגו' יכול אפילו לדברי תורה ישמע לו ת"ל רק חזק ואמץ וכ' קרא אחרינא רק חזק ואמץ מאד לשמור ולעשות ככל התורה אשר צוה משה עבדי אל תסור ממנו ימין ושמאל למען תשכיל בכל אשר תלך וקיימא לן אכין ורקין מיעוטין כ"מ שכ' אך (ואך) [ורק] למעט באו וכיון דכתב הכא רק למעט כי בדברי תורה אין שומעין לו אדרבה אתה הוא מורד במלכות שנאמר והשמועה באה אל יואב כי יואב נטה אחרי אדניה וגו' ונגמר הדין בכך. כתיב ואחרי אבשלום לא נטה מ"ש לא נטה אמר עדיין לחלוחית של דוד קיימת אסטגנינו דאמר רב ת' ילדים בני יפת תואר מגדלי בלוריית היו לו לדוד ומהלכין בראשי הגייסות והן הן אגרופין של בית דוד כלומר ומהן מתיירא יואב לנטות אחרי אבשלום ופליגא דר' אבא בר כהנא דאמר אלמלא דוד לא עשה [יואב] מלחמה ואלמלא יואב לא עסק דוד בתורה שנא' ויהי דוד עושה משפט וצדקה ויואב על הצבא ומה טעם יואב על הצבא משום דדוד עושה משפט וצדקה: וישיבו אותו מבור הסירה א"ר אבא בר כהנא בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג מפורש בתלמוד א"י בסוטה פ"א. שרצה שאול להשיב את דוד מפני שאמר בעת שלקח הצפחת והחנית היה יכול להורגני וכיון שלא הרגני צדיק הוא אין לרודפו וא"ל אבנר לא כי אלא הצפחת והחנית הנערים

**ארבע מיתות.** סקילה שריפה הרג וחנק. דווקא נקט סידרא סקילה חמורה משריפה ושריפה מהרג ושלשתן מחנק ופקפק מינה למתחייב שתי מיתות דקי"ל לקמן (דף פח.) לדיוקא נמחומרה: **רבי שמעון וכו'.** פלוגתא מפרש בגמרא: **זו מלות הנסקלין.** שפירשו בפרקין לעיל (דף מה.) בית הסקילה היה גבוה שתי קומות וכו' ומשם דנעני למתני מלות הנסרפין והנהרגין והנחנקין כילד הדר ונקט להמ': **גמ' כל מקום שאנו חכמים דרך מנין.** ולפילו דבר מחר דבר: **אין מוקדם ומאוחר.** לא דקדקו להקדים במשנתן את המוקדם ולמחר את המאוחר שיש מקום שהשנוי מאוחר במשנה נריך להקדימו במעשה כגון סדר ד' נגדיס של כהוא גדולה דכמפרש לקמיה דמכנסים קודמין בלבישה ולא הקדימו למשנתן כסדר לביאתן ויש מקום שהסדר שנוי כמשפטו לכתחילה אבל מי מפיק לית לן בה כגון דברי סדר מלוקה **תוך מסדר שבעה סממנין.** המאורים לענין הכאתם של דם שהנן דיקדקו בסדר משנתן. כל דבר המועיל לחבירו קרי ליה סם לגבית ואין סם לשון כושם ולא לשון מרפא אלא לשון דבר הנריך לתיקון מבניו: **מעבירין על הכאתם.** לנודקו סם של דם נדה הוא ולטמא טהרות שנגע בהן או נשא הוא והטהרות טהורות ואם עבר בגלו שנע סממנין בשיכנס מוחו בהן כסדרן בילוע שדם היה ואם לא עבר בילוע שנגע היה: **רוק ספל.** שלא טעם כלום של מוחו היום. תפל ליקס וגוגד וחסר כל טעם מאכל כגון דבר שלא נמלח למיקרי תפל: **ומי גריסין.** לעיסת גריסין של פול שלועסין וכוססין מוחו ומשפשפין מוחו בהן: **ומי רגלים.** שהחמילו והסריחו: **נסר.** מין מלמה הוא ויקרין לה ניתר"ש: **וכורים.** עשב הוא ומעביר כחמין ויקרין ליה מירנע"ו שנורני"ש: **קמוניא.** הסם[ס] מפרש לה שלוף דוק ולא ידענא מאי היא: **אשלג.** נחנקי מרגליות העולות ממוך היס: **לא עשה ולא כלום.** אין זה נסיון שאם לא עבר בכך אבל אינה למימר דם הוא והאי דלא עבר היינו משום דאין גריסין מועילין שלא נלמר הרוק וכן כולם בסדר. והא דרב ממורא קבוע' דהאי גמרא משום דמייתינן להאי מרבע מיתות ד"ל דאמני' עלה כדפליג רב פפא עליה ואמר אף מרבע מיתות דווקא ניתנו הקוסס במשנה קודמת לחבירתה אם נתחייב שתי מיתות: **נפלוגתא לא קמיירי.** רב ממורא נמי אית ליה דאמני' דווקא תנן ומיהו כי נקט אינו לא נקט מילי דפלוגתא: **אף סדר יומא.** לענודת יום הכפורים הקדומות במשנה במסכת יומא זו אחר זו דווקא קאמר: **ואידך.** אמר לך וודאי דווקא קאמר ומיהו אומרא בעלמא הוא שהאמיר הכאוב בעבודת אותו היום שאסר שיהא בסידרו פסול ולא משום מציאות דעבודות הוא שאם נאמר אחר ממורה ומשובה מחבירתה אלא אומר מיהו היום שנכתבה אוקי [ויקרא טז] בסידורה לעכב וכי אמרינן אין במידי דאשיבותה גרם ליה כגון אחרא מיתות דאמרינן לקמן דזו ממורה מזו וכן בשבע שמנין שעורכו וכאו של כל אחד ואחד גורס לו ליקדם וכן מכנסיים שאשבן הכאוב להקדימן כדלקמן אבל יום הכפורים אומר בעלמא הוא שלא לשנות זו ולא כא אעבודות: **ואידך.** רב פפא דאידי נמי בשומרי אמר לך ההוא מלוה בעלמא ומי אחיך ליה לן בה: **ולאפוקי ממלוה חלילה.** האי כל מקום דקאמר רב ממורא אלא לדיקדקו בו לאפוקי מסדר השנוי בשלוה חלילה שאם אי אפשר לשנות אלא כך הוא ומ"ג דאמלוה הכי כדקא מסדר ומזיל: **ס היא דאומרת.** שחילה מאן יאמי והוא אומר לה לא אפשתי ואחר כך אומלת ואחר כך לוקחה ככה יעשה אפי' הכי אי אחיך ליה לן בה כדקאתי לקמן: **עלה דהוגמא לו.** שאם היה הוא זקן והיא ילדה הוא ילד והיא זקינה אומרין לו כלך אחל שכאותך ולא תכניס קטטה לאוך ביתך: **ובאמון הקודם היו אומרין.** בשסכת סוטה יליף לה בפרק אלו נאמרין בכל לשון (דף נב.): **רוק הנרהה.** שיהא בו כדי לרהות כשיועא אפיה בשעינן לעיני הזקנים וירקה [לבניס כה]: **קורחה וקורא חולצת ורוקקת וקורחה.** קורחה אאן יאמי וקורא לא אפשתי חולצת ורוקקת וקורחה ככה יעשה לאחיו: ס"ג **והוינן בה אאי קאמשמע לן כו'.** ואמה דרב יהודה אאינן אאאן לאוקי אאשה אכי נקט לה הכא: **ולאפוקי.** אאה דרב אאורא קא אאדר: **על נאריו.** אאשע בשאובן יהא בשרו אאני לבוש בגדים אאה לא אאא לאאמועינן למה לי על נאריו: **אאי טעאא לאקדאה לנאוגא.** הואיל ואכנסיים קודאין: **לאקדאיה קרא.** כתונת בד קדש ילבש וכנסי בד וגו' (ויקרא טז): **סקילה חאורה כו'.** טעאא דאתניאין אאדר אי"ט דרבנן לאארו אאקילה קודאת לשריפה ושריפה להרג והרג לחנק: **שכן נאנה למגדף.** אאכך את השם והוא בסקילה כדכאיב (שם כד) הוצא את המקלל וגו': **ועבודת כוכבים.** שהן עבירות אאורות: **ואאי חאורא.** למגדף ועבודת כוכבים דקאארת דאיתה הניתנה לשם ודאי חאורה אשאר אאי שהרי ניתנה לעבירה אאורה: **שכן אאלנה אא אביה.** כדקאארינן לקאן (דף נב.) שאם היו נוהגין בו קדש נוהגין בו אול לאאר אאור שזו ילד אאור שזו גידל: קסברי

**ארבע** מיתות נאסרו לבית דין סקילה שריפה הרג וחנק: **רבי שמעון** אומר שריפה סקילה חנק והרג זו מצות הנסקלין: **גמ'** אמר רבא אמר רב סחורא אמר רב הונא כל מקום ששנו חכמים דרך מניין אין מוקדם ומאוחר חוץ משבעה סממנין: דתנן שבעה סממנין מעבירין על הכתם רוק תפל ומי גריסי' ומי רגלים ונתר וכורית קמוליא (ואשלך) וקתני סיפא העבירן שלא כסידרן או שהעבירן שבעתן כאחד לא עשה ולא כלום רב פפא סבא משמיה דרב אמר ארבע מיתות מדקא מפליג רבי שמעון ש"מ דוקא קתני ואידך בפלוגתא לא קא מיירי רב פפא אמר אף סדר יומא דתנן כל מעשה יום הכפורים האמורים על הסדר אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה ולא כלום ואידך ההוא חומרא בעלמא רב הונא בריה דרב יהושע אמר אף סדר תמיד דקתני עלה זהו סדר תמיד ואידך ההוא למצוה בעלמא ולאפוקי ממצות חליצה דתנן מצות חליצה הבא הוא ויבמתו לפני בית דין היו נותנין לו עצה ההוגנת לו שנאמר [1]וקראו לו זקני עירו ודברו אליו [2]והיא אומרת מאן יבמי וגו' והוא אומר [1]לא חפצתי לקחתה ובלשון הקדש היו אומרין [3]ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו וירקה בפניו רוק הנראה לדיינין וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש שלא יבנה בישראל וגו' [4]ונקרא שמו בישראל וגו' ואמר רב יהודה [5]מצות חליצה קוראה וקורא חולצת ורוקקת וקוראה והוינן בה מאי קמ"ל מתניתין היא הא קמ"ל [6]מצוה הכי ואי אפיך לית לן בה תניא נמי הכי [7]בין שהקדים חליצה לרקיקה או רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי ולאפוקי מהא דתנן [8]כהן גדול משמש בשמונה כלים והדיוט בארבעה בכתונת במכנסים במצנפת ואבנט [9]מוסיף עליהן כהן גדול חושן ואפוד ומעיל וציץ [10]ותניא מנין שלא יהא דבר קודם למכנסים שנאמר [11]ומכנסי בד יהיו על בשרו ותנא מאי טעמא אקדמיה לכתונת [12]משום דאקדמיה קרא ורקא מאי טעמא אקדמיה משום דמכסיא כולה גופיה עדיפא ליה: [13]סקילה שריפה כו': סקילה חמורה משריפה שכן [14]ניתנה למגדף ולעובד ע"ג מאי חומרא שכן פושט ידו בעיקר אדרבה שריפה חמורה שכן [15]ניתנה לבת כהן שזינתה ומאי חומרא שכן מחללת את אביה קסברי

ליה דאמני' דווקא תנן ומיהו כי נקט אינו לא נקט מילי דפלוגתא: **אף סדר יומא.** לענודת יום הכפורים הקדומות במשנה במסכת יומא זו אחר זו דווקא קאמר: **ואידך.** אמר לך וודאי דווקא קאמר ומיהו אומרא בעלמא הוא שהאמיר הכאוב בעבודת אותו היום שאסר שיהא בסידרו פסול ולא משום מציאות דעבודות הוא שאם נאמר אחר ממורה ומשובה מחבירתה אלא אומר מיהו היום שנכתבה אוקי [ויקרא טז] בסידורה לעכב וכי אמרינן אין במידי דאשיבותה גרם ליה כגון אחרא מיתות דאמרינן לקמן דזו ממורה מזו וכן בשבע שמנין שעורכו וכאו של כל אחד ואחד גורס לו ליקדם וכן מכנסיים שאשבן הכאוב להקדימן כדלקמן אבל יום הכפורים אומר בעלמא הוא שלא לשנות זו ולא כא אעבודות: **ואידך.** רב פפא דאידי נמי בשומרי אמר לך ההוא מלוה בעלמא ומי אחיך ליה לן בה: **ולאפוקי ממלוה חלילה.** האי כל מקום דקאמר רב ממורא אלא לדיקדקו בו לאפוקי מסדר השנוי בשלוה חלילה שאם אי אפשר לשנות אלא כך הוא ומ"ג דאמלוה הכי כדקא מסדר ומזיל: **ס היא דאומרת.** שחילה מאן יאמי והוא אומר לה לא אפשתי ואחר כך אומלת ואחר כך לוקחה ככה יעשה אפי' הכי אי אחיך ליה לן בה כדקאתי לקמן: **עלה דהוגמא לו.** שאם היה הוא זקן והיא ילדה הוא ילד והיא זקינה אומרין לו כלך אחל שכאותך ולא תכניס קטטה לאוך ביתך: **ובאמון הקודם היו אומרין.** בשסכת סוטה יליף לה בפרק אלו נאמרין בכל לשון (דף נב.): **רוק הנרהה.** שיהא בו כדי לרהות כשיועא אפיה בשעינן לעיני הזקנים וירקה [לבניס כה]: **קורחה וקורא חולצת ורוקקת וקוראה וקורחה.** קורחה אאן יאמי וקורא לא אפשתי חולצת ורוקקת וקוראה ככה יעשה לאחיו: ס"ג **והוינן בה אאי קאמשמע לן כו'.** ואמה דרב יהודה אאינן אאאן לאוקי אאשה אכי נקט לה הכא: **ולאפוקי.** אאה דרב אאורא קא אאדר: **על נאריו.** אאשע בשאובן יהא בשרו אאני לבוש בגדים אאה לא אאא לאאמועינן למה לי על נאריו: **אאי טעאא לאקדאה לנאוגא.** הואיל ואכנסיים קודאין: **לאקדאיה קרא.** כתונת בד קדש ילבש וכנסי בד וגו' (ויקרא טז): **סקילה חאורה כו'.** טעאא דאתניאין אאדר אי"ט דרבנן לאארו אאקילה קודאת לשריפה ושריפה להרג והרג לחנק: **שכן נאנה למגדף.** אאכך את השם והוא בסקילה כדכאיב (שם כד) הוצא את המקלל וגו': **ועבודת כוכבים.** שהן עבירות אאורות: **ואאי חאורא.** למגדף ועבודת כוכבים דקאארת דאיתה הניתנה לשם ודאי חאורה אשאר אאי שהרי ניתנה לעבירה אאורה: **שכן אאלנה אא אביה.** כדקאארינן לקאן (דף נב.) שאם היו נוהגין בו קדש נוהגין בו אול לאאר אאור שזו ילד אאור שזו גידל: קסברי

ארבע מיתות נאסרו לבית דין סקילה שריפה הרג וחנק כו' אאר רבא אאר רב סחורא אאר רב הונא כל אאקוא ששנו חכאים דרך אנין אין אוקדא ואאוחר חוץ אשבעה סאנין: דתנן שבעה סאנין אעבירין על הכתם רוק תפל ואי גריסי' ואי רגלים ונתר וכורית קאוליא (ואשלך) וקתני סיפא העבירן שלא כסידרן או שהעבירן שבעתן כאחד לא עשה ולא כלום רב פפא סבא אשאיה דרב אאר ארבע אאתות אדקא אפליג רבי שאעון ש"א דוקא קתני ואידך בפלוגתא לא קא אייר רב פפא אאר אף סדר יואא דתנן כל אעשה יום הכפורים האאורים על הסדר אם הקדים אעשה לחבירו לא עשה ולא כלום ואידך ההוא חוארא בעלאא רב הונא בריה דרב יהושע אאר אף סדר תאיד דקתני עלה זהו סדר תאיד ואידך ההוא למצוה בעלאא ולאפוקי ממצות חליצה דתנן מצות חליצה הבא הוא ויבאתו לפני בית דין היו נותנין לו עצה ההוגנת לו שנאאר [1]וקראו לו זקני עירו ודברו אליו [2]והיא אומרת מאן יבאי וגו' [1]לא חפצתי לקחתה ובלשון הקדש היו אומרין [3]ונגשה יבאתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו וירקה בפניו רוק הנראה לדיינין וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש שלא יבנה בישראל וגו' [4]ונקרא שאו בישראל וגו' ואאר רב יהודה [5]אצות חליצה קוראה וקורא חולצת ורוקקת וקוראה והוינן בה אאי קא"ל אתניתין היא הא קא"ל [6]אצוה הכי ואי אפיך לית לן בה תניא נאי הכי [7]בין שהקדים חליצה לרקיקה או רקיקה לחליצה אה שעשה עשוי ולאפוקי אהא דתנן [8]כהן גדול אשאש בשאונה כלים והדיוט בארבעה בכתונת במכנסים במצנפת ואבנט [9]אוסיף עליהן כהן גדול חושן ואפוד ואעיל וציץ [10]ותניא אנין שלא יהא דבר קודם למכנסים שנאאר [11]ומכנסי בד יהיו על בשרו ותנא אאי טעאא אקדאיה לכתונת [12]משום דאקדאיה קרא ורקא אאי טעאא אקדאיה משום דאכסיא כולה גופיה עדיפא ליה: [13]סקילה שריפה כו': סקילה חאורה אשריפה שכן [14]ניתנה למגדף ולעובד ע"ג אאי חוארא שכן פושט ידו בעיקר אדרבה שריפה חאורה שכן [15]ניתנה לבת כהן שזינתה ואאי חוארא שכן אחללת את אביה קסברי

ליה דאמני' דווקא תנן ואיהו כי נקט אינו לא נקט אילי דפלוגתא: **אף סדר יואא.** לענודת יום הכפורים הקדאות באשנה באסכת יואא זו אחר זו דווקא קאאר: **ואידך.** אאר לך וודאי דווקא קאאי ואיהו אוהאה בעלאא הוא שלא לשנות זו ולא כא אעבודות: **ואידך.** רב פפא דאידי נאי בשואאי אאר לך ההוא אלוה בעלאא ואי אפיך לית לן בה: **ולאפוקי ממלוה חלילה.** האי כל אקוא דקאאר רב ממורא אלא לדיקדקו בו לאפוקי אסדר השנוי באלוה חלילה שאם אי אפשר לשנות אלא כך הוא ואפ"ג דאמלוה הוא ולא כ"ש דווקא הוא ולא כ"ש דרבנן **היא דאומרת.** שחילה אאן יאאי והוא אומר לה לא אפשתי ואחר כך אומלת ואחר כך לוקחה ככה יעשה אפי' הכי אי אחיך ליה לן בה כדקאתי לקאן: **עלה דהוגאא לו.** שאם היה הוא זקן והיא ילדה הוא ילד והיא זקינה אומרין לו כלך אחל שכאותך ולא תכניס קטטה לאוך ביתך: **ובאאון הקודא היו אומרין.** בשסכת סוטה יליף לה בפרק אלו נאארין בכל לשון (דף נב.): **רוק הנראה.** שיהא בו כדי לראות כשיועא אפיה בשעינן לעיני הזקנים וירקה [לבניס כה]: **קורחה וקורא חולצת ורוקקת וקוראה וקורחה.** קורחה אאן יאאי וקורא לא אפשתי חולצת ורוקקת וקוראה ככה יעשה לאחיו: ס"ג **והוינן בה אאי קאאשעא לן כו'.** ואאה דרב יהודה אאינן אאאן לאוקי אאשה אכי נקט לה הכא: **ולאפוקי.** אאה דרב אאורא קא אאדר: **על נאריו.** אאשע בשאובן יהא בשרו אאני לבוש בגדים אאה לא אאא לאאאועינן למה לי על נאריו: **אאי טעאא לאקדאה לנאוגא.** הואיל ואכנסיים קודאין: **לאקדאיה קרא.** כתונת בד קדש ילבש וכנסי בד וגו' (ויקרא טז): **סקילה חאורה כו'.** טעאא דאתניאין אאדר אי"ט דרבנן לאארו אאקילה קודאת לשריפה ושריפה להרג והרג לחנק: **שכן נאנה למגדף.** אאכך את השם והוא בסקילה כדכאיב (שם כד) הוצא את המקלל וגו': **ועבודת כוכבים.** שהן עבירות אאורות: **ואאי חאורא.** למגדף ועבודת כוכבים דקאארת דאיתה הניתנה לשם ודאי חאורה אשאר אאי שהרי ניתנה לעבירה אאורה: **שכן אאלנה אא אביה.** כדקאארינן לקאן (דף נב.) שאם היו נוהגין בו קדש נוהגין בו אול לאאר אאור שזו ילד אאור שזו גידל: קסברי

## רבינו חננאל

**ארבע** מיתות נאסרו לב"ד סקילה שריפה הרג וחנק כו' אמר רב הונא כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר בהן כגון ארבעה אבות נזיקין השור והבור והמבעה וההבער וכיוצא בו. חוץ מזו שסממנין דמאי דמקדי' מקדים ומאי דמאחר מאחר דתנן בנדה פ"ט ז' שסממנין מעבירין על הכתם רוק תפל. מי גריסין ומי רגלים. נתר ובורית. קימוניא. ואשלג. ורקתני סיפא העבירן שלא כסדרן או העבירן שבעתן כאחד לא עשה כלום. משמיה דרב אמרי אף ד' מיתות מאי דמקדים מקדים ומאי דמאחר מאוחר. מדקא פליג ר' שמעון ותני שריפה סקילה הרג וחנק ש"מ דווקא כך סידורן: ורב הונא מתני דאית בה פלוגתא ומעשה יהו"כ דחומרא בעלמא היא ודסדר התמיד דלמצוה בעלמא היא בהני כולהו לא קא מיירי ומה בא להודיע לאפוקי מצות חליצה דתנן ביבמות פרק מצות חליצה בא לב"ד הוא ויבמתו כו' ומפורש קוראה היא תחלה בפני ב"ד מאן יבמי וגו' וקורא הוא לא חפצתי לקחתה ואחרי כן חולצת כדכתיב וחלצה נעלו וגו' ורוקקת כדכתיב וירקה בפניו. וקוראה ככה יעשה לאיש ואתא לאשמעינן מצותה כך קוראה וקורא חולצת ורוקקת וקוראה ו) ואי אפיך והקדים חליצה לרקיקה ובין שהקדים רקיקה [לחליצה] מה שעשה עשוי. ולאפוקי נמי מהא דתנן ביוהכ"כ פ"ז בסדור בגדי כהן בכתונת ומכנסים במצנפת ואבנט וכו'. לא תימא דכסדר הזה בעינן וכתונת בריישא אלא אינה כסדר הזה ומכנסים לביש בריישא כדכתיב ומכנסי בד יהיו על בשרו. וכיון (שאחרי) [שכתונת אחרי] המכנסים אמאי אקדמה קרא לכתונת קודם

## תורה אור השלם

1. וְקָרְאוּ לוֹ זִקְנֵי עִירוֹ וְדִבְּרוּ אֵלָיו וְעָמַד וְאָמַר לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ:
דברים כה ח
2. וְאָם לֹא יַחֲפֹץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְמִי:
דברים כה ז
3. וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו:
דברים כה ט
4. וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל:
דברים כה י
5. כְּתֹנֶת בַּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמִכְנְסֵי בַד יִהְיוּ עַל בְּשָׂרוֹ וּבְאַבְנֵט בַּד יַחְגֹּר וּבְמִצְנֶפֶת בַּד יִצְנֹף בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת בְּשָׂרוֹ וְלָבְשָׁם:
ויקרא טז ד

## גליון הש"ס

גמ' משום דאקדמיה קרא. עי' תוספות שבועות לעיל סימן כט:

## לעזי רש"י

ניתר"א [ניטר"א]. מלחת. אירבנ"ו שבונריי"א [אירב"א שבונריי"א]. עשב שבוני (סבונית).

## מוסף רש"י

מעבירין על הכתם. שלין הסם בטל טעמו כולן עליו (נדה סא:). רוק תפל. שלא טעם כלום כל אותו היום קודם לכן, והיינו תפל בלא טעם (שם). שלא בסידרן. כלרך שהעניין כלן (שם סב.) כסדר שהן שניין בגמרא זה אחר זה כך סדר העבודן (זבחים צה:). לא עשה ולא כלום. לא לבדוק ולא לבטל (נדה סב.). בכתונת במכנסים כו'. מהדיוט קאי (יומא עא:). על בשרו. משמע שלובש בשעתו עבוד שלא עליו אלא בגדו, דאי לא תימא הכי על בגדו למאי כתביה (שם כג:).

---

א א מיי' י"ד מהלכות סנהדרין הל"ג סמג עשין קט ק:
ב ב מיי' פ"ט מהלכות מיאורי בימה הלכה ט ופ"ד מהלכות מטמאי משכב ומושב הל"ו סמג עשין קיג טוש"ע י"ד סימן קל סעיף נג:
ג ג מיי' פ"ט מהלכות מיאורי בימה הל' יג:
ד ד מיי' פ"ה מהלכות עבודת יוה"כ הל"ו:
ה ה מיי' פ"ד מהלכות יסוה"ת הל"ו סמג עשין נב טור שו"ע אה"ע סימן קכו סעיף ג:
ו ו מיי' שם הל"י ז] הל"ח ושמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכט סעיף כט:
ז ז ח ט מיי' שם הל"ט והל"י שם טור שו"ע שם סעיף מג:
ח י מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הלכה ג:
ט כ מיי' שם הלכה ב:
י ל מיי' שם פ"י הל"ו סמג עשין קטו:
יא מ מיי' פי"ד מהלכות סנהדרין הל"ד סמג עשין נט:

---

**קסברי רבנן.** דתניא: **נשואה.** בת כהן יהא מכלל נשואה בת ישראל מחנק למשריפה מכל מרוסה דגדי בת ישראל לא יהא בת כהן מכלל נשואה בת ישראל: **ומדאפקיה רחמנא לארוסה.** עבודת כוכבים ומ"מ פייח יוכיח שניתן לחנקי עיר הנדחת שפוסטין

קסברי רבנן [א]נשואה יוצאה לשריפה ולא ארוסה ומדאפקה רחמנא לארוסה בסקילה ש"מ סקילה חמורה מסייף שכן ניתנה למגדף ולעובד עבודת כוכבים ומאי חומרא כדאמרן אדרבה סייף חמור שכן ניתן לאנשי עיר הנדחת ומאי חומרא שכן ממונן אבד אמרת איזה כח מרובה כח המדיח או כח הנידח הוי אומר כח המדיח ותניא [ב]מדיחי עיר הנדחת בסקילה סקילה חמורה מחנק שכן ניתן למגדף ולעובד עבודת כוכבים ומאי חומרא כדאמרן אדרבה חנק חמור שכן ניתן למכה אביו ואמו ומאי חומרא שכן הוקש לכבוד המקום מדאפקיה רחמנא לארוסה בת ישראל מכלל נשואה בת ישראל מחנק לסקילה ש"מ סקילה חמורה [ג]שריפה חמורה מסייף שכן ניתנה לבת כהן שזינתה ומאי חומרא שכן מחללת את אביה אדרבה סייף חמור שכן ניתן לאנשי עיר הנדחת ומאי חומרא שכן ממונן אבד נאמר [1]אביה בסקילה ונאמר [2]אביה בשריפה מה אביה האמור בסקילה סקילה חמורה מסייף אף אביה האמור בשריפה שריפה חמורה מסייף שריפה חמורה מחנק שכן ניתנה לבת כהן שזינתה ומאי חומרא כדאמרן אדרבה חנק חמור שכן ניתן למכה אביו ואמו ומאי חומרא שכן הוקש לכבוד המקום מדאפקיה רחמנא לנשואה בת כהן מכלל נשואה בת ישראל מחנק לשריפה ש"מ שריפה חמורה [ד]סייף חמור מחנק שכן ניתן לאנשי עיר הנדחת ומאי חומרא שכן ממונם אבד אדרבה חנק חמור שכן ניתן למכה אביו ואמו ומאי חומרא שכן הוקש כבוד ה' אפילו הכי פושט ידו בעיקר עדיף: רבי שמעון אומר כו': שריפה חמורה מסקילה שכן ניתנה לבת כהן שזינתה ומאי חומרא כדאמרן אדרבה סקילה חמורה מחנק שכן ניתן למגדף ולעובד עבודת כוכבים ומאי חומרא כדאמרן אדרבה סייף חמור שכן ניתן לאנשי עיר הנדחת ומאי חומרא שכן ממונן אבד אמרת איזה כח מרובה כח המדיח או כח הנידח הוי אומר כח המדיח ותניא [ב]מדיחי עיר הנדחת בסקילה סקילה חמורה מחנק שכן ניתן למגדף ולעובד עבודת כוכבים ומאי חומרא כדאמרן אדרבה חנק חמור שכן ניתן למכה אביו ואמו ומאי חומרא שכן הוקש לכבוד המקום מדאפקיה רחמנא לארוסה בת ישראל מכלל נשואה בת ישראל מחנק לסקילה ש"מ סקילה חמורה [ג]שריפה חמורה מסייף שכן ניתנה לבת כהן שזינתה ומאי חומרא שכן מחללת את אביה אדרבה סייף חמור שכן ניתן לאנשי עיר הנדחת ומאי חומרא שכן ממונן אבד נאמר [1]אביה בסקילה ונאמר [2]אביה בשריפה מה אביה האמור בסקילה סקילה חמורה מסייף אף אביה האמור בשריפה שריפה חמורה מחנק שכן ניתנה לבת כהן שזינתה ומאי חומרא כדאמרן אדרבה חנק חמור שכן ניתן למכה אביו ואמו ומאי חומרא שכן הוקש לכבוד המקום מדאפקיה רחמנא לנשואה בת כהן מכלל נשואה בת ישראל מחנק לשריפה ש"מ שריפה חמורה מסייף חמור שכן ניתן לאנשי עיר הנדחת ומאי חומרא שכן ממונם אבד אמרת וכי איזה כח מרובה כח המדיח או כח הנידח

הוי

**קסברי רבנן נשואה יוצאה כו'.** פ"ה דעיקר טעמא דפ"ה פוסטין יהו בעיקר עדיף וכן משמע בפ' הנסקלין (לקמן דף עמ:) דתנן ממרו לו מילו לא היתה סקילה חמורה לא ניתנה למגדף ולעובד עבודת כוכבים ופ"ת סייף יוכיח שניתן לחנקי עיר הנדחת שפוסטין ילישה בעיקר ופ"ה שריפה חמורה ממנו כדמוכח בשמעתתא ו"ל דסייף יש לו חומרא מחריבי עמו שממונו אבד ושקולין שניהם בסקילה ועכ"ג לחמרינן בסמוך מדרבה סייף חמור מסקילה שכן ניתן לחנקי עיר הנדחת ומאי חומרא שכן ממונו אבד משמע שזה גורם לו שהוא חמור כיון שיש בו חומרא זו שהמס הייתו טעמא לחכתי לא ידעינן דסייף קל ואית לן למימר מסברא דכיון דיש בו חומרא זו דממונו אבד מיתתו נמי חמורה אבל כיון דידעינן דסייף קל אימא למימר שזה גורם לו שניתן לפוסטו יד בעיקר משום חומרא לחיכא בהדיא דממונו אבד:

**סקילה חמורה מחנק.** ה"ר אליעזר ב"ר שמואל ז"ל: דהמ"ל מק"ו מסריפה אי מסייף לחמורין מחנק וסקילה חמורה מהן לכ"ג קאמר לקמן לר"ש:

**אדרבה חנק חמור שכן ניתן למכה אביו.** ותימה סקילה נמי ניתנה למקלל אביו ואמו להוקש כבוד המקום ועוד וכי מפני שהוקש יהא חמור מכבוד המקום עצמו ועוד דבכילד הרגל (ב"ק דף כה.) אמר ק"ו לכניסה י"ד יוס וי"ל דלא קאמר שיהא חמור מסקילה אלא לכלומר חמור מסקילה שכן הוקש:

**נאמר אביה בסקילה כו'.** תימה לע"ג דמסברא סייף חמור אמאי ג"ש ומפיק ליה ומה כן לעיל נמי דמסברא סקילה חמורה מסריפה כדפ"ה דפוסטו יהו בעיקר עדיף למאי לא אתי גזירה שוה ומפקת מסברא וימא מאת מרוסה ואמת נשואה יהא בסריפה דמה אביה האמור בסקילה בארוסה אף אביה האמור בסריפה בארוסה:





ה) [לקמן פט:],

**תורה אור השלם**

1. וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעֲרָ אֶל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ וְסָקְלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בָּאֲבָנִים וָמֵתָה כִּי עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל לִזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים כב כא
2. וּבַת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תָחֵל לִזְנוֹת אֶת אָבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף: ויקרא כא ט



יב א מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה יא סמג עשין קד:

יג ב מיי' שם הלכה י ופ"ד מהלכות עכו"ם הלכה ו ופ"ה הל"ב סמג שם ולאוין כו:

יד ג ד מיי' פי"ב מהלכות סנהדרין הלכה ד:

**רבינו חננאל**

משריפה סקילה חמורה מסייף מדאשכחן בעיר הנדחת הנדחין בסייף והמדיחין בסקילה מסייף דסקילה חמורה מחנק סקילה חמורה מחנק מדאפקה רחמנא לארוס' בת ישראל מכלל נשואה בת ישראל להחמיר עליה ואפקה מחנק לסקילה. ש"מ סקילה חמורה מחנק. שרפה חמורה מסייף שיצאה להחמיר על בת כהן. ו) וכשם שניתנה לבת כהן ואפילו זינתה מאביה ג) גמר אביה אביה מסקילה מה בת ישראל שזינתה ארוסה בסקילה וכתיב בה אל פתח בית אביה ובבת כהן כתיב את אביה היא מחללת מה אביה שבסקילה סקילה חמורה מסייף אף אביה שבשרפה שרפה חמורהה מסייף. שרפה חמורה מחנק שכן נתנה לבת כהן החמורה כדאמרן מדאפיק רחמנא נשואה בת כהן מכלל נשואה בת ישראל שהיא בחנק והוציאה הכתוב מחנק לשרפה ש"מ שרפה חמורה מחנק. סייף חמור מחנק שניתן לאנשי עיר הנדחת שפשטו ידיהן בעיקר ר"ש אומר שרפה חמורה מסקילה מדאפיק רחמנא לארוסה בת כהן להחמיר עליה ואפקה מסקילה לשרפה ש"מ שרפה חמורה מסקילה ר"ש לטעמיה דאמר ארוסה בת כהן בשרפה. שרפה חמורה מחנק מדאפיק רחמנא לנשואה בת כהן. מחנק לשרפה. ש"מ שרפה חמורה מחנק כולה שמעתא בענין הזה ופשוטה

ו) נראין דברי הקונטרס ז"ל ומ"ש בגמ' ליתא זה ומ"ש בגמ' לקמן פט: ומ"ש בפ' הנסקלין דף עב: ד"ה ואי ליתא ז"ל ואי ליתא לא ידעינן דסייף קל ואית לן למימר מסברא דכיון דיש בו חומרא זו דממונו אבד מיתתו נמי חמורה אבל כיון דידעינן דסייף קל אימא למימר שזה גורם לו שניתן לפוסטו יד בעיקר משום חומרא לחיכא בהדיא דממונו אבד:

ז) נראה דמסר כאן ו"ל דלכניסו היה גורם ומ"מ חומרא שכן ניתנה לבת כהן ואפילו זנתה מאביה. ו"ל:

ג) נראה דמסר כאן ו"ל דלכניסו סייף חמור וכו' גמר מאביה וכו'.